

Adalbert Rebić, VODIČ POSVETOJ ZEMLJI, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1983, 126 str.

Knjižica džepnog formata u dvostrukom je pogledu vodič; ne riječi zato, jer vodi čitaoca iz kraja u kraj po svojoj domovini, a onda i zato, jer ga sa Svetom pismom u ruci vodi do dubljeg proživljavanja Božje poruke koja se odnosi na pojedina krajeve. U njoj „govori kamenje“ (usp. Lk 19,40), svjedoče ruševine i poučavaju arheološki ostaci. Napisana je prema načelu: magna est vis admonitionis in loco. O svakom mjestu sve kaže što o njem znamo iz Svetog pisma Starog i Novog zavjeta, što o njem znamo na temelju kasnije i suvremene povijesti. Bez takvog vodiča bio bi posjet Svetoj zemlji manje plodan. Kamenje, naime, sliči kamenju, ruševine ruševinama, mjesto mjestu. Zato upravo riječi koje tumače, koje razjašnjavaju ruševine, omogućuju to da ruševine pred posjetiocima ožive i da se razlikuju od drugih sličnih ruševina koje ipak imaju drugčiju povijest. Tako na oko jednake ruševine postaju drugačije, na oko ista mjesta postaju drugačija i ne samo to, nego postaju zanimljivija, poštovanja vrednija i poučljiva. To je knjižica koja na kraju krajeva oživljuje Sveto pismo.

Knjižica ima predgovor i glavni dio. Nastala je kao podlistak objavljivani u kršćanskoj obiteljskoj reviji KANA (travanj – listopad 1980). Zbog primarno doživljena načina opisivanja biblijskih mjesta, članci su u ljudima probudili zanimanje za Sveto zemlju te se tako rodila želja da bi ti članci izašli u jednoj knjižici. Knjižica dakle predstavlja vodič po Svetoj zemlji a zbog sažetih povijesno-arheoloških podataka pojedinih biblijskih mjesta ona predstavlja k tome i dobru katehetsku i homiletsku pripomoć. Ovo posljednje iznad svega zato, jer je knjižica napisana iznimno toпло, doživljeno i privlačno. Knjižica nije hladni leksički opis mjesta, nego takav opis mjesta koji naglašava životnu vrijednost autentičnog, iskonskog svetopisamskog navještaja. Religiozno ovrednjuje pojedine krajeve i stoga podaci o njima nisu samo informativni nego i kerigmatski usmjereni.

Pisac najprije opisuje Sveto zemlju pod zemljopisnim i klimatskim vidom, a onda prikazuje njenu burnu povijest. Premda su povijesna razdoblja prikazana ukratko i pregledno, bilo bi dobro da je prijelomna razdoblja, kao na primjer vrijeme kad su muslimani zauzeli Palestinu, označio i podatkom o godini. (7). To bi bilo potrebno već stoga što danas svaki posjetilac Svete zemlje zna za napetosti između Židova i Arapa i budući da se i jedni i drugi pozivaju na povijest. Dobro

bi bilo da posjetilac zna kad su onamo došli jedni a kad drugi odnosno koliko su godina u njoj vladali jedni a koliko drugi.

Biblijska su mjesta ukratko opisana, ali s dovoljno podataka. Rebić se ne upušta u pojedinosti i ne opterećuje knjižicu nepotrebним podacima. A najpohvalnije je to što pri pojedinim biblijskim mjestima upozorava na dotične biblijske tekstove. Vodič po Svetoj zemlji nije arheološki udžbenik odn. priručnik, nego knjiga koja želi na licu arheološkog mjesta iznijeti najvažnije arheološko-povijesne podatke koji bi pomogli da se dublje doživi svetopisamska poruka. Vodič i Sveto pismo se nadopunjuju: Vodič je posuda a Sveto pismo sadržaj, a oboje pripomažu da Sveto pismo postane živi sadržaj.

Budući da knjiga ima i zemljopisne nacрте, neke tlocрте i više slika, među kojima su neke u boji, bit će ona za posjetioce Svete zemlje dragocjen podsjetnik na mjesta koja su posjetili, a za one koji biblijska mjesta nisu nikad posjetili nego samo ovu knjigu pročitali bit će ona prepotrebna pomoć za bolje razumijevanje biblijske poruke. Knjiga stoga nije samo vodič, nego i priručnik za dublje i doživljenije razumijevanje svetopisamskog navještaja.

Frane ROZMAN

L'OEUVRE LATINE DE MAITRE ECKHART, vol. I: *Commentaire de la Genese precede des Prologues*. Latinski tekst, uvod, prijevod na francuski, komentar i bilješke priredili F. Brunner, A. de Libera, E. Weber i E. Zum Brunn. *Cerf*, 29, bd Latour-Maubourg, Pariz, 1984, 696 str.

Posljednjih je desetljeća porastao interes za Magistra Eckharta (1260–1327.), „heterodoksnog mistika“ čijih je 28 teza, skupa sa svim spisima, 1329. godine osudio papa Ivan XXII. No on je još prije osude povukao sve te teze i podložio se sudu Apostolske Stolicе. Dominikanski red, kojemu je on pripadao, posljednjih je godina poduzeo korake kod Kongregacije za nauk vjere da se ispita mogućnost bi li se mogla dokinuti osuda njegovih djela. Nakon povoljnog odgovora sastavljena je komisija stručnjaka pod vodstvom o. Stirnimanna (Luzern), kojoj će trebati više godina da završi povjereni joj posao.

Od prilično brojnih novijih izdanja i prijevoda njegovih djela treba svakako spomenuti ono glavno: MEISTER ECKHART, *Die deutschen und lateinischen Werke*, u izdanju Deutsche Forschungsgemeinschaft, Stuttgart-

-Berlin, 1936. i sl. Dosad su izašla sva latinska djela u pet svezaka, dok šesti svezak (razna kazala) još nije objavljen; od njemačkih spisa izašli su propovijedi u tri sveska i neki traktati u još jednom svesku (petom).

Izdavačka kuća *Cerf* u Parizu, pod pokroviteljstvom „Centre d'etudes des Religions du Livre” i „Ecole Pratique des Hautes Etudes (5^e section)”, Sorbonne, Pariz, priredila je izdanje svih latinskih djela Magistra Eckharta, koji je u tri navrata predavao na pariškom sveučilištu. U prvom svesku – jedinom koji je dosad objavljen – sadržana su ova Eckhartova djela: *Tabula Prologorum in Opus tripartitum* (str. 32–95. i 204–209.), *Tabula auctoritatum Libri Genesis* (str. 210–237.) i *Expositio Libri Genesis* (str. 238–647.). Latinski je tekst preuzet iz gore spomenutog njemačkog kritičkog izdanja. Prvo je djelo na francuski preveo i komentirao (str. 97–203.) sveuč. prof. F. Brunner, dok su ostale prijevode s bilješkama priredili de Libera, Weber i Zum Brunn, istraživači iz gore spomenutih centara Sorbonne.

Na kraju ovog prvog sveska nalazimo i tri kazala (str. 651–694.) koja će dobro doći onomu koji bude proučavao Eckhartovu misao.

Spisi objelodanjeni u ovom svesku, vrlo su značajni za Magistra. Naime, *Prolozi* sadrže bit Magistrove spekulativne i mistične misli, a *Izlaganje Knjige postanka* prvi je njegov biblijski komentar, u kojem je tri četvrtine prostora posvećeno prvim dvama poglavljima Knjige postanka. Njegovo je tumačenje teološko, filozofsko i duhovno.

Ovaj niz latinskih Eckhartovih djela imat će deset svezaka. Sadržavat će komentare raznih biblijskih knjiga Staroga i Novoga zavjeta, a posljednja dva sveska 56 latinskih propovijedi (Sermones) i Pariška „raspravljena pitanja” (Quaestiones disputatae Parisienses).

A. PAVLOVIĆ

N. BERDJAJEV: *Ja i svijet objekata* – Pet razmišljanja o postojanju – Ogled filozofije samoće, društva i zajednice. S ruskog izvornika preveo dr Nikola Thaller. Izdaje: Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1984.

Predgovor nam kaže da filozofiranje u ovoj Berdjajevljevoj knjizi spada u sklop egzistencijalističke filozofije u kojoj se promatra subjekt doživljavanja kao osoba ispunjena duhom za

razliku od shvaćanja: fizički dijelovi čovjeka jesu tijelo i duša. Osoba je uvijek prožeta duhom – rekao bi Berdjajev.

Pohvalno je da se poslije toliko godina Kršćanska sadašnjost odlučila na tiskanje nekih Berdjajevljevih djela pa makar i po starim prijevodima dr Thallera. U prvom razmišljanju: Filozofova tragedija i zadaća filozofije – Berdjajev razvija misao da je položaj filozofa tražičan. S jedne ga strane zapostavlja znanost, koja je čisto eksperimentalnog značaja, a s druge strane opet religija (Možda ovdje treba razlikovati vjeru i religiju!). Religija bi morala biti obzirna prema filozofiji jer se, napokon, dotiču istog predmeta. Filozofija nije okupljala samo one koji su težili mudrosti već koji su bili mudri. Filozofiranje je prema tome izvršeni čin u filozofovu postojanju, u tami bitka. A to ne znači da se u filozofiranju čovjek, filozof, služi samo razumom već i voljom i emocionalnim svijetom – čitavim svojim bitkom. No možda bi bolje bilo reći da emocionalni svih teističkih egzistencijalista. Filozofi su spoznaja ovisi o različitim momentima među koje spada vjera i nevjera, pa površna ili dublja svijest. Spoznaja je u dubokom smislu „humanizacija”, no ne bez Boga već u zajednici s njim. To je temeljna tvrdnja Berdjajeva kao i svih teističkih egzistencijalista. Filozofi su pripadali različitim vrstama svojih prethodnika i u tom smislu filozofirali. Ovdje moramo naglasiti Berdjajevljeve riječi: „Ja biram i odlučno izabirem filozofiju u kojoj se potvrđuje primat slobode nad bitkom, primat egzistencijalnog subjekta nad objektiviranim objektom, dualizam, voluntarizam, stvaralački aktivizam, prersonalizam, antropologizam, filozofija duha.” (str. 25.).

U tom smislu Berdjajev zabacuje filozofiju koja polazi od stvarnog svijeta pa se on baš ne bi slagao s onom: Nihil est in intellectu quod non est in sensu, već bi se jednostavno zadržavao u izvoru svojeg filozofiranja: duh, osoba i subjektivizam. U tom subjektivnom tražio bi sebe i svojeg čovjeka, svoj antropologizam. Uostalom, filozofija je nužna antropološka i kao takva se ne smije otkinuti od čovjekovog života, od života duha. Filozofi moraju sudjelovati u dramatičnoj borbi života. Za ovakav stav filozofa uvelike ima svoju zaslugu kršćanstvo.

U drugom razmišljanju: Subjektivni i objektivacija – Berdjajev naglašava vrijednost subjekta ali i subjektivnih filozofija (egzistencijalna) za razliku od idealističkih filozofija u kojima se izgubio čovjek. Nestalo ga je, a gdje nema čovjeka koji razmišlja i doživljava svoje subjektivno stanje, nema ni valjane filozofije. U tom su smislu Hegel i Heidegger antipodi.